

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951
NR 2 (2015)

PROGRESS IN ECONOMIC SCIENCES

**CZASOPISMO NAUKOWE INSTYTUTU EKONOMICZNEGO
PAŃSTWOWEJ WYŻSZEJ SZKOŁY ZAWODOWEJ
IM. STANISŁAWA STASZICA W PILE**

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951

Progress in Economic Sciences

**Rocznik Naukowy Instytutu Ekonomicznego
Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica
w Pile**

Nr 2 (2015)

Wersja elektroniczna czasopisma jest wersją pierwotną

© Copyright by **Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej
im. Stanisława Staszica w Pile**

Piła 2015

p-ISSN 2300-4088
e-ISSN 2391-5951

Przygotowanie i druk:
KUNKE POLIGRAFIA, Inowrocław

Joanna PASEK*

Kapitał jako podstawowy zasób przemysłu spożywczego w latach 2008–2013

Wstęp

Pojęcie kapitału używane jest w wielu wymiarach. To ogólna kategoria obejmująca różnego rodzaju zasoby wykorzystywane w procesie produkcji. Każdy z kapitałów oddziałuje na dynamikę rozwoju przemysłu spożywczego oraz na kształtowanie funkcji produkcyjnej.

Od momentu przystąpienia do UE sektor spożywczy stał się kluczowym sektorem dla polskiej gospodarki, zarówno ze względu na wielkość zatrudnienia, jak i wielkość sprzedaży oraz udział w handlu zagranicznym. Duże inwestycje pozwoliły także na osiągnięcie takiego stanu, że polski przemysł spożywczy jest uznawany za jeden z najnowocześniejszych i najszybciej rozwijających się w całej poszerzonej UE.

Celem pracy było zobrazowanie form kapitału w polskim przemyśle spożywczym, który już od 11 lat funkcjonuje w warunkach gospodarki Unii Europejskiej. W opracowaniu skupiono się głównie na kapitale finansowym. Badania, które zostały wzięte do analizy obejmują okres od 2008 do 2013 roku. Pomiary dotyczyły: kapitalizacji przedsiębiorstw sektora spożywczego, produkcji sprzedanej wyrobów, nakładów inwestycyjnych, zasobów środków produkcji, produktywności i efektywności, wyników finansowych, rentowności, stanów finansowych, analizy funduszy własnych, zobowiązań przedsiębiorstw, a także wartości brutto środków trwałych w przemyśle spożywczym. W pracy poruszana jest koniunktura rolno-przemysłowa w Polsce od zaborów do II wojny światowej. Ukazana jest także sytuacja i konkurencyjność przedsiębiorstw przemysłu spożywczego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Zaprezentowano rolę inwestycji zagranicznych oraz ich rozmieszczenie w Polsce.

W czasach zaborów zaczęły istnieć niewielkie przedsiębiorstwa kapitalistyczne, które dały kres dużym gospodarstwom chłopskim. Dominowały głównie gospodarstwa rodzinne, których celem było spełnienie potrzeb i bytu rodziny, a zakres produkcji towarowej był uwarunkowany chęcią zdobycia

* Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie.

niezbędnej do egzystencji gotówki, a także chęć zakupu większej ilości gruntu. Od drugiej połowy XIX wieku początek swój miały kapitalistyczne własności ziemi. Gospodarstwa te cechowały się różnorodnym wyposażeniem w inwentarz żywy, zatrudnianiem najemnej siły roboczej, wykonywaniem podstawowej funkcji lub wyłącznie dodatkowego źródła dochodu. Gospodarstwa chłopskie były zapożyczone, zwłaszcza po reformach uwłaszczeniowych – ziemią, robocizną, ziarnem, czy też spłatami w formie podwyższonych podatków. Nie posiadały właściwego kapitału, były zmuszone do dokonywania jedynie inwestycji koniecznych do zapewnienia własnego bytu. Zabór pruski to obszar, gdzie przede wszystkim istniał pokaźny odsetek dużych gospodarstw o formie kapitalistycznej. Warunki gospodarki kapitalistycznej, zdobycie środków na opłacenie wolnonajemnych pracowników oraz nadzorowanie nad inwestycjami gospodarczymi było trudne do spełnienia dla wielu gospodarstw. Dlatego ziemia często zmieniała właścicieli oraz zwiększało się zadłużenie dużej własności ziemskiej. Mały odsetek środków był w stanie przejść na intensyfikację produkcji i doskonalić ją w przemyśle przetwórczym. Spora część ludności chciała znaleźć pracę poza rolnictwem, ale nie było to możliwe, gdyż miernie rozwinięty krajowy przemysł nie był w stanie przyjąć tak dużej liczby pracujących. W okresie międzywojennym nadwyżki finansowe przekazywano na zakup nowej ziemi. Chłopi zaciągali pożyczki w bankach i u lichwiarzy. Pogłębiła się przez to zależność drobnych gospodarstw chłopskich od kapitału finansowego. W 1929 roku wybuchł ogromny kryzys, objawiający się spadkiem cen, który objął w głównej mierze istniejącą wtedy gospodarkę kapitalistyczną. Najmocniej doświadczyły go najsłabsze ekonomicznie nieduże gospodarstwa, były one bardzo zadłużone. W latach 1936–1938 próbowano realizować program rozbudowy przemysłu. W latach 1937–1939, gdy w Polsce przemysł przechodził etap ożywienia, rosły ceny produktów rolnych i nastąpiła kolejna poprawa sytuacji finansowej wsi, co rzutowało na polepszenie wypłacalności [Firlej 2011b, s. 27–33]. Po drugiej wojnie światowej przemysł spożywczy był sektorem gospodarki, zajmującym się wytwarzaniem produktów i półproduktów przeznaczonych do spożycia. Intensyfikację działu rolno-żywnościowego wzmocniła faza transformacji polskiej gospodarki oraz moment włączenia Polski do Unii Europejskiej. Od chwili akcesji nastąpił pokaźny przyływ środków finansowych, które przyczyniły się do modernizacji firm na wielką skalę.

Biorąc pod uwagę intensywność obszaru otaczającego i występujące przekształcenia w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego, należy przewidzieć, że mogą one dostosować się do zachodzących ewolucji i opracować nowatorskie strategie działania. Istotne jest sprawdzenie dążeń ekonomicznych przedsiębiorstw, czyli optymalizacji kosztów i poprawę wyników ekonomicznych [Firlej, Żmija 2014, s. 43–44]. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw przemysłu spożywczego oraz ich znaczenie konkurencyjne zależą od wydajnego gospodarowania zasobami finansowymi przedsiębiorstw, a to uwarunkowane jest odpowiednim

rozplanowaniem kapitałów finansujących majątek przedsiębiorstwa. Kapitały własne są najstabilniejszym fundamentem finansowania firmy, przesądzają w znaczącym stopniu o zachowaniu płynności finansowej. Ich poziom jest dla wierzycieli informacją, do jakiej sumy przedsiębiorstwo zdolne jest ponosić odpowiedzialność pieniężną w przypadku odnotowania strat. Zatwierdzenie stosownych postanowień, odnoszących się do źródeł finansowania, zmusza przedsiębiorców do nieustannego dojścia do bieżących informacji, zdolności ich sprawdzenia, a także wykluczenia wątpliwości. Kluczowe jest zachowanie takich stosunków między kapitałem własnym a obcym, które zapewnią przedsiębiorstwu utrzymanie płynności oraz wypracowanie właściwego stanu rentowności kapitałów własnych [Szczecińska 2014, s. 111–112]. Według B. Czyżewskiego ewolucja rolnictwa, a szerzej gospodarki żywnościowej w krajach wysokorozwiniętych wykracza poza jego rolę jako dostawcy surowców rolnych, a możliwości substytucji pracy kapitałem, stosowane w rolnictwie typu industrialnego, są coraz bardziej ograniczone, ponieważ zagraża to realizacji nowych funkcji rolnictwa i narusza tzw. „dobrostan” obszarów wiejskich [Czyżewski 2012, s. 166]. Polskie przedsiębiorstwa sektora rolno-żywnościowego, które wciąż aspirują do najlepszych zwiększyły w ostatnim okresie szanse zajęcia znaczącej pozycji na rynku europejskim, prowadzą zaawansowane badania nad potrzebami i wielkością spożycia produktów żywnościowych oraz ich jakością na skalę międzynarodową. Niestety istotną barierą rozwojową polskich przedsiębiorstw przemysłu spożywczego jest utrzymujący się wciąż niedostatek kapitału, ograniczający wielkość produkcji i dochodu [Firlej 2010, s. 171].

Znaczenie kapitału w przemyśle spożywczym

Kapitał może być rozumiany na wiele sposobów. Odnosi się on do maszyn, budynków oraz ludzi, a także do środków finansowych potrzebnych do nabycia wymienionych zasobów. Kapitałem nazywa się również pieniądze, jakie przedsiębiorstwo branży spożywczej dysponuje w postaci wkładu bankowego albo inne aktywa finansowe. Częścią kapitału są zasoby fizyczne, wytworzone w przeszłości, które są wykorzystywane do produkcji towaru w przyszłości. Kapitał jest równocześnie efektem i nakładem. Pewna pula kapitału jest niezbędna w procesie produkcyjnym do wytworzenia strumienia dóbr [Tracy 1997, s. 35]. Kapitał jest określany jako rodzaj zasobu zdolnego wygenerować dodatkowe zasoby.

Majątek przedsiębiorstw przemysłu spożywczego określają dwa fundamentalne rodzaje aktywów: aktywa trwałe i aktywa obrotowe. Aktywa trwałe są czynnikiem wytwórczym, który wytycza generalne ramy, w jakich może być dokonywana produkcja, ponieważ zasadniczym ich miernikiem są zdolności produkcyjne. Natomiast aktywa obrotowe są składnikiem mająt-

kowym, który decyduje o zużytkowaniu możliwości produkcyjnych aktywów trwałych. Pomiędzy aktywami trwałymi a obrotowymi pojawia się specyficzne sprzężenie zwrotne. Z jednej strony wyposażenie w środki trwałe warunkuje zwiększone zapotrzebowanie na środki obrotowe, z drugiej strony dynamiczne zaangażowanie środków obrotowych może owocować negatywnymi zjawiskami w formie malejącej ich efektywności, mającej wpływ na zmniejszenie sprawności ekonomiczno-finansowej [Gołaś, Bieniasz i Czerwińska-Kayzer 2013, s. 53].

Struktura kapitałowa jest przedmiotem badań pod względem teoretycznym i empirycznym. Nie ma rozstrzygnięcia czy rosnące wykorzystanie kapitału pożyczonego prowadzi do zwiększenia lub zmniejszenia efektywności działania firmy. Wiele badań empirycznych dowodzi, że ta struktura kapitału ma znaczący negatywny wpływ na efektywność działania firmy, ale niektóre badania wykazały pozytywne relacje. Decyzja o strukturze kapitału jest jedną z najważniejszych decyzji w zarządzaniu przedsiębiorstwem, ponieważ głównym celem każdej firmy jest zwiększenie jej wartości. Podejmując taką decyzję, kierownictwo firmy musi zrozumieć i ocenić, jak będzie to oddziaływać na wydajność firmy. Decyzja w sprawie struktury kapitału jest ważna nie tylko ze względu na potrzebę zwiększenia inwestycji, ale również dlatego, że wpływa na zdolności konkurencyjne firmy i szybko zmieniające się środowisko gospodarcze. Konieczne jest ustalenie takiego stosunku zadłużenia do kapitału własnego, który zapewniłby równowagę i stabilność wyników finansowych firmy [Norvaišienė, Stankevičienė 2012, s. 480].

W przemyśle spożywczym, podobnie jak i w całej gospodarce w Polsce, ze względu na niedostatek kapitału krajowego niezbędny był i jest przyrływ kapitałów od inwestorów zagranicznych. Najbardziej znaczący napływ inwestycji zagranicznych do przemysłu spożywczego powiązany był mocno z procesem prywatyzacji. Inwestycje zagraniczne owładnęły bardzo rentowne i skoncentrowane gałęzie przemysłu spożywczego. Kluczowymi obszarami działalności inwestorów zagranicznych w sektorze spożywczym w Polsce są województwa: dolnośląskie, łódzkie, mazowieckie, opolskie oraz wielkopolskie. Na ich terenie umieszczone zostały zakłady produkcyjne przeszło trzydziestu dominujących światowych producentów żywności [Departament 2013, s. 13]. W województwie małopolskim i podkarpackim widoczne są niedoskonałości w infrastrukturze społecznej, ekonomicznej i technicznej, co skutkuje znikomą atrakcyjnością inwestycji, która hamuje procesy restrukturyzacyjne przemysłu spożywczego [Firlej 2011c, s. 79]. Rolnictwo i przemysł spożywczy są powiązane w wysokim stopniu z gospodarką poprzez siłę działań inwestorów, również poprzez percepcję uwarunkowań – wewnętrznych i zewnętrznych – tworzą one szczególnie dział gospodarki. W jego formie przedmiotowej mają przewagę produkty pierwszorzędne, których popyt jest nieelastyczny, co warunkuje stosunkowo sporą odporność na wahania koniunktury i daje szansę wypracowania dodatnich wyników finansowych, choćby w cyklach

dekoniunktury gospodarczej. Ponadto sezonowość produkcji, zależność od uwarunkowań przyrodniczych i politycznych, niesprzyjające kształtowanie się cen w długim okresie czy względnie niewysoka opłacalność inwestycji, to jedne z wielu powodów, które mogą przyczynić się do zniechęceń przy podejmowania decyzji o inwestycji w sektorze rolno-spożywczym lub też spowalniać rozwój występujących. Możliwym utrudnieniem jest też fakt, że produkty rolne i żywność to towary strategiczne i mogą tworzyć tzw. „broń ekonomiczną”. Spełniając istotną funkcję w zaspakajaniu pierwszorzędnych potrzeb mają także fundamentalny wydzźwięk w kontekście bezpieczeństwa żywnościowego [Jaworska 2013, s. 60]. Istotną rolę w pozycjonowaniu przedsiębiorstw przemysłu spożywczego odgrywa także Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie, gdzie w marcu 2015 r. było 26 spółek w indeksie WIG Spożywczy. Ich łączna wartość kapitalizacji wyniosła 14613,26 mln PLN. Spółki te wykazują jedne z najlepszych wyników ekonomicznych w Polsce, co za tym idzie są najsilniej konkurencyjne w sektorze agrobiznesu. Każde przedsiębiorstwo jest zobligowane znać czynniki oddziałujące na jego konkurencyjność i nieustannie zestawiać własną działalność w stosunku do firm posiadających najlepsze wyniki. W firmach spożywczych przed akcesją i po akcesji widoczne jest wykorzystywanie wielu typów instrumentów finansowych, mających na celu wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw, a także ułatwienie ich pozycjonowania na rynku unijnym. Zaliczanie spółek do indeksu WIG-Spożywczy umocniło efektywność ich funkcjonowania, pomogło wytwarzać zyski oraz ułatwiło budowę ich konkurencyjnej pozycji [Firlej 2011d, s. 127–131]. W 2010 roku opublikowano dokument *Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW*, ustalono w nim cele *Dobrych Praktyk Spółek* takie, jak: „umacnianie transparentności spółek giełdowych, poprawa jakości komunikacji spółek z inwestorami, wzmocnienie ochrony praw akcjonariuszy, także w materiałach nieregulowanych przez prawo, a przy tym niestwarzanie obciążeń dla spółek giełdowych nierównoważonych korzyściami wynikającymi z potrzeb rynku”. *Dobre Praktyki* obejmują tylko dziedziny, w których ich stosowanie może wywierać dodatni wpływ na rynkową wycenę przedsiębiorstw, dzięki temu przyczyni się to obniżenia kosztu pozyskiwania kapitału. Spółką, która stosuje *Dobre Praktyki* jest AMBRA S.A. W polskich spółkach spożywczych uwidacznia się źle działający system nadzoru korporacyjnego, czego wynikiem jest osiąganie słabych wyników finansowych i utracenie pozycji rynkowej. Efektem takiej postawy jest nieefektywne wykorzystanie majątku przez przedsiębiorstwa, które często są nazbyt eksploatowane, osłabiane pod względem inwestycyjnym, a także pogarsza się ich wartość rynkowa. W okresie pokryzysowym jeszcze silniejsza stała się pozycja dawców kapitału (banków, akcjonariuszy), którzy określają coraz większe kryteria w stosunku do udzielanych kredytów. Wiele polskich spółek notowanych na GPW w Warszawie jest wysoce przeinwestowanych i rozbudowanych, co oddziałuje na spadek ich efektywności [Firlej 2011a, s. 32–33].

Wyniki badań

W celu zobrazowania stanu kapitału finansowego w polskim przemyśle spożywczym zbadano wartość produkcji sprzedanej wyrobów przemysłu spożywczego, nakłady inwestycyjne w przemyśle spożywczym i tytoniowym w odsetkach nakładów inwestycyjnych przemysłu ogółem, stan finansowy przemysłu spożywczego, kapitały (fundusze) własne przedsiębiorstw przemysłowych, aktywa obrotowe przedsiębiorstw przemysłowych, zobowiązania przedsiębiorstw przemysłowych i dynamikę wartości brutto środków trwałych w przemyśle.

Tabela 1. Wartość produkcji sprzedanej wyrobów przemysłu spożywczego (ceny bieżące w mln zł)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Artykuły spożywcze	126337,6	139690,2	157668,4	160722,1

Źródło: GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2014.

Wartość produkcji sprzedanej przemysłu spożywczego wzrastała z roku na roku (tab. 1). W 2013 roku wartość ta przekroczyła 160 mld zł i była większa o 27,22% w porównaniu do 2010 roku. Według danych GUS-u w 2013 roku przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw przemysłu spożywczego wyniosły 191500,2 mln złotych, zwiększyły się o 87896,2 mln złotych w porównaniu do 2005 roku. Przychody ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług) w 2013 r. stanowiły 83,56% przychodów, a przychody z towarów i materiałów 14,7%.

Tabela 2. Nakłady inwestycyjne w przemyśle spożywczym i tytoniowym w odsetkach nakładów inwestycyjnych przemysłu ogółem

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Produkcja art. spożywczych	7,9	8,0	8,3	9,1
Produkcja napojów	1,1	1,1	1,3	1,5
Produkcja wyrobów tytoniowych	0,6	0,8	0,9	0,7

Źródło: GUS, Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2014.

Od 2010 do 2013 roku widoczny jest wzrost nakładów inwestycyjnych w dziale produkcji artykułów spożywczych i produkcji napojów (największe przyrosty między 2012 a 2013 r.). Natomiast nakłady inwestycyjne w dziale produkcji wyrobów tytoniowych początkowo rosły, ale w 2013 r. wykazały trend spadkowy (tab. 2).

Tabela 3. Stan finansowy przemysłu spożywczego

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kapitał własny (w mld zł)	44,4	52,5	53,8	60,0	65,1	69,1
w tym: środki własne w obrocie	9,5	11,7	12,0	15,2	16,0	12,5
Zadłużenie (w mld zł)	59,2	56,3	57,0	67,8	69,2	72,5
w tym: krótkoterminowe	41,1	35,4	36,8	41,0	44,4	49,7
Płynność bieżąca	1,23	1,33	1,33	1,37	1,36	1,25
Zadłużenie całkowite (w %)	57,1	51,7	51,4	53,1	51,5	51,2

Źródło: Drożdż J., Mroczek M., Tereszczuk M., Urban R., *Polski przemysł spożywczy w latach 2008–2013*, Robert Mroczek (red.), Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2014, s. 150.

Ostatnie lata napawają optymizmem, dają szansę ciągłej poprawy stanu finansowego firm przemysłu spożywczego. Regularnie wzrasta wartość kapitału własnego oraz środków własnych w obrocie, a także bieżąca płynność finansowa (tab. 3). Mimo że w 2013 roku obniżyły się te dwie miary stanu finansowego, ale było to zjawisko chwilowe, gdyż już w I półroczu 2014 roku miało miejsce znaczące ich polepszanie (płynność do 1,46, a środków własnych w obrocie do 18,8 mld zł). W latach 2008–2013 zmniejszyło się również zadłużenie przedsiębiorstw (z 57 do 51%), które było tylko o 5% wyższe od kapitału własnego (w 2008 roku było wyższe o 1/3, a w I półroczu 2014 roku było niższe o 6%).

Tabela 4. Kapitały (fundusze) własne przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w mln zł (stan na 31.12.2013 r.)

Dział	Ogółem	W tym				
		kapitał (fundusz) podstawowy		kapitał (fundusz) zapasowy	niepodzielony (nie-rozliczony) wynik finansowy	wynik finansowy netto roku obrotowego
		razem	w tym zagraniczny			
Produkcja artykułów spożywczych	57075,8	23442,9	6884,1	21872,0	-1917,8	6840,6

Źródło: GUS, Rocznik Statystyczny Przemysłu 2014.

W 2013 roku produkcja ogółem artykułów spożywczych wynosiła 57075,8 mln zł, Kapitał podstawowy razem 23442,9 mln zł, z czego kapitał zagraniczny wyceniono na 6884,1 mln zł. Kapitał zapasowy 21872 mln zł, niepodzielony wynik finansowy wyniósł -1917,8 mln zł, a wynik finansowy netto roku obrotowego 6840,6 mln zł. Dane te świadczą o znacznym potencjale finansowym przedsiębiorstw przemysłowych zajmujących się produkcją artykułów

spożywczych, chociaż w niektórych jego branżach sygnalizowane są poważne niedobory w kapitale finansowym (tab. 4).

Tabela 5. Aktywa obrotowe przedsiębiorstw przemysłowych w mln zł (stan na 31.12.2013 r.)

Wyszczególnienie	Ogółem	Zapasy			
		razem	w tym		
			materiały	produkty gotowe	towary
OGÓŁEM	440021,3	132714,5	61266,9	36899,2	12004,8
Produkcja artykułów spożywczych	51479,8	17279,2	6211,1	6945,0	1518,0

Źródło: GUS, Rocznik Statystyczny Przemysłu 2014.

Aktywa obrotowe ogółem w produkcji artykułów spożywczych w 2013 roku stanowiły 11,7% aktywów obrotowych ogółem przedsiębiorstw przemysłowych, w sumie zapasy 13%, materiały 10%, produkty gotowe 19%, a towary 13% (tab. 5).

Tabela 6. Zobowiązania przedsiębiorstw przemysłowych w mln zł (stan na 31.12.2013 r.)

Wyszczególnienie	Ogółem	Długoterminowe		Krótkoterminowe			
		razem	w tym kredyty i pożyczki	razem	kredyty i pożyczki	w tym zobowiązania z tytułu	
						dostaw i usług	podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń
OGÓŁEM	433681,9	136672,6	92669,5	297009,3	69457,3	145248,0	25084,8
Produkcja artykułów spożywczych	47449,1	12287,9	10417,6	35161,2	10140,6	18696,1	1519,3

Źródło: GUS, Rocznik Statystyczny Przemysłu 2014.

Zobowiązania długoterminowe w produkcji artykułów spożywczych stanowią 25,9% zobowiązań ogółem, natomiast zobowiązania krótkoterminowe 74,1%. W zobowiązaniach krótkoterminowych największy udział mają zobowiązania z tytułu dostaw i usług (tab. 6).

Tabela 7. Dynamika wartości brutto środków trwałych w przemyśle (stan na 31.12.2013 r.)

Dział	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013		
	rok poprzedni=100						2005=100	2010=100	
Produkcja artykułów spożywczych	107,1	107,4	105,6	106,2	108,1	106,3	107,0	168,2	122,9

Źródło: GUS, Rocznik Statystyczny Przemysłu 2014.

Wartość brutto środków trwałych w produkcji artykułów spożywczych z roku na rok powiększała się. W 2013 roku była o 68% większa w porównaniu z 2005 rokiem (tab. 7).

Podsumowanie i wnioski

Przemysł spożywczy obejmuje wszystkie firmy zaangażowane w przetwarzanie surowca, wytwarzanie materiałów spożywczych, produkcję opakowań oraz dystrybucję żywności. Kapitał w przemyśle spożywczym jest ukazywany pod wieloma postaciami. Odpowiada on za dynamikę i kształtowanie funkcji produkcyjnej. Sytuacja finansowa firm polskiego przemysłu spożywczego jest zależna od ekonomicznego gospodarowania zasobami finansowymi. Podstawową przeszkodą rozwojową przedsiębiorstw przemysłu spożywczego jest utrzymujący się niedobór kapitału, zmniejszający wielkość produkcji i dochodu. Natomiast pocieszający jest fakt, że spółki przemysłu spożywczego notowane w indeksie WIG-Spożywczy na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie posiadają jedno z najlepszych wyników ekonomicznych w kraju. Wartość produkcji sprzedanej, nakłady inwestycyjne oraz przychody z całokształtu działalności przedsiębiorstw przemysłu spożywczego z roku na rok wzrastały. Stan wszystkich mierników efektywności przemysłu spożywczego był wyższy od przeciętnego stanu całego krajowego przemysłu. Przemysł spożywczy utrzymuje nieustanną możliwość generowania zysków i poprawy stanu finansowego. Przeprowadzona analiza umożliwiła skonstruowanie następujących wniosków:

1. obecny stan polskiego przemysłu spożywczego cechuje stabilizacja, przy równoczesnym umiarkowanym tempie wzrostu, co wynika z poprawy kondycji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw w badanym okresie;
2. wynik finansowy wytwórców żywności, napojów i wyrobów tytoniowych jest wysoki, a przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego są zdolne do terminowej realizacji zobowiązań krótkoterminowych (wartość aktywów obrotowych w znacznym stopniu przekracza kwotę zobowiązań krótkoterminowych);
3. na podstawie zebranych danych można prognozować, że w najbliższych latach utrzyma się stabilny poziom wyników finansowych i płynności

finansowej w przemyśle spożywczym, a dzięki stałemu dokapitalizowaniu zmniejszy się zróżnicowanie pod kątem sytuacji finansowej jego branż.

Bibliografia

- CZYŻEWSKI B., 2012, *Produktywność zasobów w rolnictwie w Polsce wobec paradygmatu zrównoważonego rozwoju*, Studia Ekonomiczne, Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, Warszawa.
- Departament Informacji Gospodarczej, 2013, *Sektor spożywczy w Polsce, Profil sektorowy*, Warszawa.
- DROŻDŹ J., MROCZEK M., TERESZCZUK M., URBAN R., 2014, *Polski przemysł spożywczy w latach 2008–2013*.
- MROCZEK R. (red.), *Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Państwowy Instytut Badawczy*, Warszawa.
- FIRLEJ K., 2010, *Ocena konkurencyjności i szans rozwoju przedsiębiorstw przemysłu rolno-spożywczego w warunkach unijnych*, [w:] Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, <http://www.kpsw.edu.pl/pobierz/wydawnictwo/re3/13Firlej.pdf>, dostęp: 13.04.2015.
- FIRLEJ K., 2011, *Aspekty good governance przedsiębiorstw z indeksu WIG-Spożywczy*, [w:] Zeszyty Naukowe SGGW – Ekonomia i Organizacja Gospodarki Żywnościowej, nr 87, Warszawa.
- FIRLEJ K., 2011, *Formy organizacyjne zagospodarowania ziem polskich na przestrzeni wieków*, [w:] Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, http://www.kpsw.edu.pl/pobierz/wydawnictwo/re4/21_firlej.pdf, dostęp: 12.04.2015.
- FIRLEJ K., 2011, *Wizja rozwoju rolnictwa Polski południowo-wschodniej w okresie do 2050 roku*, [w:] *Wybrane problemy wizji rozwoju wsi i rolnictwa w pierwszej połowie XXI wieku*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, nr 30, Warszawa.
- FIRLEJ K., 2011, *Wyniki finansowe jako element oceny konkurencyjności spółek WIG-Spożywczy*, [w:] *Monitoring i ocena konkurencyjności polskich producentów żywności*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, nr 25, Warszawa.
- FIRLEJ K., ŻMIJA D., 2014, *Transfer wiedzy i dyfuzja innowacji jako źródło konkurencyjności przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce*, Wyd. Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- GOŁAŚ Z., BIENIASZ A., CZERWIŃSKA-KAYZER D., 2013, *Relacje między kapitałem obrotowym a rentownościami przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce*, http://jcea.agr.hr/articles/774651_Relacje_mi_dzy_kapita_em_obrotowym_a_rentowno_ci_w_przedsi_biorstwach_przemys_u_spo_ywczego_w_Polsce_pl.pdf, dostęp: 1.04.2015.
- GUS 2014, *Rocznik Statystyczny Przemysłu 2014*, Warszawa.
- GUS 2014, *Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2014*, Warszawa.
- JAWORSKA M., 2013, *Fuzje i przejęcia w przemyśle rolno-spożywczym na świecie w latach 1990–2012*, [w:] *Dziennik Agrobiznesu i Rozwoju Wsi*, nr 4 (30), http://www.jard.edu.pl/pub/5_4_2013_pl.pdf, dostęp: 31.03.2015.

- NORVAIŠIENĖ R., STANKEVIČIENĖ J., 2012, *The relationship of corporate governance decision on capital structure and company's performance: Evidence from Lithuanian food and beverages industry companies*, [w:] Economics and management, nr 17 (2), <http://www.ecoman.ktu.lt/index.php/Ekv/article/viewFile/2170/1679>, dostęp: 30.04.2015.
- SZCZECIŃSKA B., 2014, *Analiza finansowa wybranych przedsiębiorstw przemysłu spożywczego*, [w:] Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis, Oeconomica, nr 308(74), <http://www.wydawnictwo.zut.edu.pl/files/magazines/2/43/566.pdf>, dostęp: 31.03.2015.
- TRACY M., 1997, *Polityka rolno-żywnościowa w gospodarce rynkowej. Wprowadzenie do teorii i praktyki*, Wyd. OLYMPUS, Warszawa.

Streszczenie

Niniejsze opracowanie stanowi próbę oceny kapitału jako podstawowego zasobu przemysłu spożywczego w Polsce w latach 2008–2013. Opisano w nim zmianę koniunktury rolno-przemysłowej, znaczenie kapitału, strukturę kapitałową, a także pozycję przedsiębiorstw przemysłu spożywczego notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Kondycja finansowa przemysłu spożywczego jest zależna od racjonalnego zagospodarowania środków finansowych, które można je w różnoraki sposób zainwestować, a tym samym powiększyć kapitał. Ukazano, że stosunkowo dobra sytuacja przemysłu spożywczego wynika między innymi z tego, iż przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego wykazują jedne z najlepszych wyników ekonomicznych w kraju. Zaprezentowano wartość produkcji sprzedanej, która z roku na rok odnotowuje coraz lepsze wyniki. Nakłady inwestycyjne również odnotowały wzrost, najlepszymi obszarami w Polsce według zagranicznych inwestorów są województwa w centrum kraju, a także południowo-zachodnie. Badane dane świadczą, że stan finansowy firm przemysłu spożywczego poprawia się dzięki lepszej płynności finansowej oraz mniejszej stopie zobowiązań. Potencjał polskich firm przemysłu spożywczego jest ogromny. Artykuł kończą wnioski dotyczące obecnego stanu polskiego przemysłu spożywczego oraz prognozę wyników finansowych na najbliższe lata.

Słowa kluczowe: agrobiznes, przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego, formy kapitału

Capital as a main resource of the food industry in the years 2008–2013

Abstract

This paper is an attempt to assess the capital as the main resource of the food industry in Poland in the years 2008–2013. The author describes the changing agro-industrial economic activity, the importance of capital, capital structure and the position of the food industry enterprises listed on the Stock Exchange in Warsaw. The financial condition of the food industry is dependent on the rational management of funds that can be invested in a variety of ways and thus increase the capital. The paper presents that the relatively good situation of the food industry is caused in particular by the fact of production companies having some of the best economic results across the country. The

value of production sold is presented; that every year has achieved better results. Capital expenditures also recorded an increase, according to foreign investors the best regions for investment are those located in central and South-West Poland. Analyzed data suggests that the financial condition of food industry companies improves due to better financial liquidity and lower rate of financial liabilities. The potential of food industry companies in Poland is enormous. The article ends with conclusions in regards to the current state of Polish food industry and the forecasted financial results for the coming years.

Keywords: agribusiness, food industry enterprises, kinds of capital

Капитал как основной потенциал продовольственной промышленности в 2008–2013 годах

Краткое изложение

Эта разработка является попыткой оценки капитала как основного потенциала продовольственной промышленности в Польше в 2008–2013 годах. В ней представлены изменения аграрно-промышленной конъюнктуры, значение капитала, структура капитала, а также позиция предприятий продовольственной промышленности, нотированная на Бирже Ценных Бумаг в Варшаве. Финансовая кондиция продовольственной промышленности зависит от рационального хозяйствования финансовыми средствами, которые можно по-разному инвестировать, а тем самым увеличивать капитал. Было замечено, что относительно добрая ситуация продовольственной промышленности вытекает, между прочим, из того, что предприятия продовольственной промышленности выказывают одни из самых лучших экономических результатов в стране. Представлена также стоимость проданной продукции, которая год от года улучшает свои результаты. В капиталовложениях также был отмечен рост, самыми лучшими регионами в Польше, согласно зарубежным инвесторам, являются центральные, а также юго-западные воеводства. Анализируемые данные свидетельствуют о том, что финансовое состояние фирм продовольственной промышленности улучшается благодаря лучшей текучести финансового состояния, а также уменьшенной норме обязательств. Потенциал польских фирм продовольственной промышленности огромный. Статья заканчивается заключениями, касающимися существующего состояния польской продовольственной промышленности, а также прогнозами финансовых результатов на ближайшие годы.

Ключевые слова: агробизнес, предприятия продовольственной промышленности, формы капитала

JEL: J43

Wpłynęło do redakcji: 13 marca 2015 r.
Skierowano do recenzji: 15 kwietnia 2015 r.